

Geçmişin Geleceğe Armağanı HASANKEYF

Ayşen ÇATAK

Hasankeyf...Tabiatın insanlığa verdiği en özel yerlerden bir tanesidir. "İnsanların ve tabiatın el ele olduğu bir yerdir" denir ya burası için... Gerçekten de, dokunduğunuzda tutacağınızı sandığınız kadar ayaktadır tarihi dokusu, güzelliği. Dinlediğinizde köprü'nün altından geçen su sesini, kimlerden bahsetmez ki insana; Osmanlılar, Artuklular, Eyyübiler, Emeviler...

Şöyle tepelere çıkıp da bir iki cami, medrese, taş köprü ya da kalesini gezdikten sonra, oturup bir çay içmemek olur mu Dicle'nin kıyısında, şehre karşı. Temiz havasını içinize çekerken, Hasankeyf'ten ayrılanların burukluğu sarar etrafı. Gidip de görmemek, görüp de beğenmemek mümkün mü?

Gezenlerin göz doygunluğunu artıracak eşsiz bir güzelliğe sahip olan Hasankeyf, Batman'a bağlı bir ilçe. Milattan sonraki asırlarda Bizans ve Sasanilerin mücadelesi sahası olmuş, kimi zaman Bizanslıların, kimi zaman da Sasanilerin eline geçmiş. M.S. 4. asrın ortalarında Bizanslılar buraya yaptırdıkları sağlam kale ile bölgedeki ve Hasankeyf'teki hakimiyetlerini pekiştirmişler. Hasankeyf'in ne zaman kurulduğu tam olarak bilinmemektedir. Ancak ne var ki, şehrin jeopolitik yapısı çok eski bir yerleşim merkezi olduğu ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Bugün bile zaman zaman bazıları mesken olarak kullanılan çok sayıda mağaralar, insanların çok eski çağlarda burada yerleştiklerini göstermektedir. Hasankeyf, MS. 639 yılında Emeviler tarafından fethedilmiş. Bu tarihten sonra; Abbasiler, Hamdaniler, Mervaniler, Artuklular, Eyyubiler ve Osmanlılar hakimiyet kur-

muşlar. Hasankeyf en parlak dönemini Artuklular döneminde yaşamış. Merkezde bu dönemden kalan pek çok tarihi eser mevcuttur. Bir çok medeniyetin tarihsel süreç içerisinde Hasankeyf sahnesinde yer aldığı gerçeği ise, tarihi zenginliğinin ve çeşitliliğinin açıklamasıdır aslında.

Müslümanlar ise Hasankeyf'i Hz. Ömer döneminde, 638 yılında fethetmişler. Bu tarihten itibaren Hıristiyanlar burada yaşamakla birlikte hep Müslümanların hakimiyetinde kalan bir yer olmuş. Önce Emeviler, sonra Abbasiler tüm bölge ile beraber Hasankeyf'e de hükmetmişler. Bu dönemde Hasankeyf'in stratejik bir önemi olmadığı için pek dikkatleri çekmemiş.

Hamdaniler ve Mervanilerin hakimiyetleri döneminde ise Hasankeyf, aynı özelliğini korumuş. Bu hanedanlar Hasankeyf'i merkez edinmediklerinden, burayı temsilcileri vasıtası ile idare etmişler. Günümüzde civardaki "Mervani" (Akyar) Köyü ve o yönden Hasankeyf'e getirilen su yolu dışında, Mervanilerle ilgili bir iz rastlanmıyor. Dicle'nin kıyısında, zamanında medreseler, rasathane, darüşşifa ve diğer eğitim kurumlarıyla bölgenin ilim ve kültür merkezi olan Hasankeyf, ulaşım yolları ve ticaret merkezlerinin yer değiştirmesiyle de günümüzde önemini ne yazık ki yitirmiş.

ULAŞIM

Batman'a 35 km mesafe ve 20 dk'lık uzaklıkta yer alan Hasankeyf'e seyahat etmek isteyenler aşağıdaki ulaşım şekillerini kullanabilirler:

- Karayolu ile Batman üzerinden; Batman otogarından ya da diğer ulaşım şekilleriyle, karayolu takip edilerek,

- Türk Hava Yolları ile Batman'a haftanın 7 günü uçak seferleri düzenlenmektedir. Havaalanından sonra karayolu ile seyahate devam edilebilir.

GEZİLECEK TARİHİ YERLERİ

Hasankeyf Kalesi: Tarihi kayıtlara göre 4. yüzyıl ortalarında Bizanslılar tarafından kurulmuştur. Daha sonraki dönemlerde de korunma özelliğinden dolayı, Hasankeyf'in en önemli yerleşim birimini oluşturmuştur. Kalede yüzlerce iskan yerinin yanında Büyük Saray, Küçük Saray, Ulu Cami gibi tarihi eserler yer almaktadır.

Kale Kapısı: Kaleye çıkan doğudaki merdivenin yolun başında yer almaktadır. Üzerindeki kitabeden Eyyubilere ait olduğu anlaşılmaktadır. Yolun üst kısmında yer alan diğer kapı ise kısmen yıkılmıştır.

Köprü: Ortaçağın en büyük taş köprüsüdür. Kesin olmamakla beraber Artuklular tarafından 12. yüzyılda yapıldığı söylenmektedir.

Büyük Saray: Kalenin kuzeyinde yer alan ve göçükler altında kalan sarayın kitabesi olmadığından kesin olarak ne zaman ve kimin tarafından yapıldığı bilinmemektedir. Yapının özelliklerinden Artuklu eseri olduğu tahmin edilmektedir.

Kaledeki Ulu Cami:

Eyyubiler döneminde 14. yüzyılın ilk yarısında antik bir yapının kalıntıları üzerinde yapılmış, ancak sonraki dönemlerde de tamir gördüğü, değişikliklere uğradığı, üzerindeki kitabelerden anlaşılmaktadır.

El-Rızk Camii: Eyyubi Sultan Süleyman tarafından 1409 yılında yapılmış. Ancak günümüze sadece minaresi ve portal kapının yer aldığı kuzey cephesi kısmen ulaşabilmiştir. Minarenin üzerindeki yazılar, bitkisel süslemeler, minarenin iki yollu olması ve portal kapıdaki yazılar hayranlık verecek derecede güzeldir.

Koç Camii: Eyyubilere ait olduğu tahmin edilmektedir. Etrafındaki yapı kalıntılarında bir külliye içinde yer aldığı anlaşılmaktadır.

Kızlar Camii: Koç Camii'nin doğusunda yer almaktadır. Dört köşesinde birer anıt mezar olduğundan yapının bir anıt mezar olduğu bilinmektedir. Sadece kuzeydoğu köşesindeki mezar günümüze ulaşmıştır. Yapının kuzey cephesindeki süslemelerden yapının muhteşem olduğu tahmin edilmektedir.

1981 yılında bütünüyle sit alanı ilan edilerek koruma altına alınan ve 12 bin yıllık tarihin simgesi olan Hasankeyf, yakın zamanda Ilısu Barajı nedeni ile yok olacak. GAP projesi kapsamında bulunan Ilısu Barajı projesiyle bu tarihsel yapılar bütünüyle sular altında kalacak. Yılda en fazla 300 milyon dolarlık enerji üretecek olan baraj projesi için Avusturya, Almanya, İsviçre ve Türk şirketlerine en az 1,2 milyar Euro ödenecek.

Kaynaklar:

www.hasankeyf.gen.tr

<http://kygm.kulturturizm.gov.tr>

<http://hasankeyf.limoncafe.com/>

www.radikal.com.tr

